אין אַ דעת רחבה, דעמאָלט איז מען אים ממלא אַלץ וואָס ער דאַרף, ביז אַז אויך ווען ער פאַלט אַראָפּ פון זיין מדריגה זאָל ער האָבן אַלע ענינים וואָס ער דאַרף.

לויט דעם וועט מען פאַרשטיין דעם מאמר הגמרא, וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה, אַז דער וואָס בכללות איז דעתו רחבה, פועל'ט ער אַלע המשכות מלמעלה, אַז מען איז אים ממלא כל צרכיו, ובמילא איז וטוב לב משתה תמיד, אַז תמיד, אַפילו ווען ער פאַלט אַראָפּ פון זיין מדריגה און האָט קוצר הדעת, איז ער אויך וטוב לב, וואָרום ער האָט כל צרכיו.

(משיחות שבת פרשת תשא, שושן פורים קטן, תשי״ז)

פרשת תשא

א. אויפן פסוק זה יתנו גו' זאָגט דער ירושלמי [1], אמר ר' מאיר כמין מטבע של אש הוציא הקב״ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו — ווייל משה נתקשה בו, משה'ן איז געווען שווער דער ענין פון מחצית השקל, דערפאַר הראה לו הקב״ה כו'.

תוספות אין חולין [2] איז מבאר אַז משה'ן איז ניט שווער געווען וואָס ס'מיינט מחצית השקל, נאָר ער האָט זיך געוואונדערט אויף דעם וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט מען זאָל געבן כפר נפשו: ווי איז שייך צו געבן כפר נפשו, עס איז דאָך עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו ועדיין לא נגע [3].

לויט דעם דאַרף מען פאַרשטיין, ווי אַזוי איז ביי משה רבינו געוואָרן פאַרענטפערט דער ענין ווי איז שייך כפר נפשו דורך דעם וואָס דער אויבערשטער האָט אים באַוויזן מטבע של אש מתחת כסא הכבוד?

ב. צו פאַרשטיין דאָס, דאַרף מען פריער מבאר זיין דעם ענין פון מטבע של אש מתחת כסא הכבוד, וואָס אין דעם זיינען פאַראַן דריי ענינים: א) מטבע. ב) אש. ג) כסא הכבוד.

מטבע: די גמרא [4] זאָגט אַז מטבע איז — חריף לצאת. דאָס איז דער חילוק פון מטבע מיט שוה כסף. שוה כסף שאַצן אָפּ ניט אַלע גלייך, איינער דאַרף האָבן מערער דעם חפץ, איז דאָס ביי אים מערער ווערט, אַ צווייטער דאַרף האָבן ווייניקער דעם חפץ, איז דאָס ביי אים ווייניקער ווערט, און אַ דריטער דאַרף אים אינגאַנצן ניט. אָבער מטבע איז חריף לצאת, ד. ה. מטבע האָט אַ באַשטימטע ווערט, און דאָס איז ביי אַלעמען גלייך.

אש: עס איז ידוע דער חילוק פון אש מיט שארי היסודות. שארי היסודות יורדים למטה, און אַפילו רוח וואָס איז ניט יורד למטה אָבער מ״מ בלייבט ער במקומו וואו ער געפינט זיך, און זיין אָרט איז דאָך למטה, ורוח אלקים מרחפת על פני

1) שקלים פ״א ה״ד.
2) מב, א, ד״ה זאת החי׳.
3) איוב ב, ד.
4) בבא מציעא מד, ב.

המים, און אויף דעם אָרט בלייבט ער, אָבער אש איז בטבעו עולה למעלה, ביז מען דאַרף זוכן פאַר־שידענע תחבולות מיט וואָס אַראָפּ־ברענגען דעם אש און האַלטן אים למטה, אַז ער זאָל דאָרטן מאיר זיין [5].

כסא הכבוד: אין כסא הכבוד אַליין זיינען פאַראַן צווי ענינים: א) כסא. ב) כבוד. כסא איז מלשון כיסוי, ווי עס שטייט אין ספרים. כבוד מיינט, אַז דער כסא איז מוסיף כבוד. ועל דרך משל במלך בשר ודם אַז דורך דעם וואָס ער איז יושב על כסא כבודו איז דאָס מוסיף כבוד. אין פלוג זיינען זיי דאָך ענינים הפכיים. וואָרום כבוד קומט דורך התגלות דוקא. בשעת דער מלך אַנטפּלעקט זיין גרויסקייט וואַרפט ער אויף אַלעמען אַ פּחד און אַלע גיבן אים כבוד, אַנדערש אָבער בשעת ער איז באַ־האַלטן און פאַרהוילן פּועל'ט עס ניט קיין כבוד, ואדרבה. היינט וואָס איז דער חיבור פון כסא הכבוד, זיי זיינען דאָך ענינים הפכיים?

נאָר דער ענין איז כלשון המגיד [6], אַז אויב עס וואָלט מאיר זיין רוב וגודל הבהירות שלמעלה, וואָלטן נבראים ניט קענען נעמען דערפון. דערפאַר מוז זיין אַ כיסוי, וואָס איז מעלים ומסתיר אויף דער בהירות. עס איז אָבער ניט קיין העלם והסתר לגמרי, עס איז מער ניט וואָס עס איז מעלים ומסתיר אויף דער ליכ־טיקייט וואָס איז העכער ווי די נבראים קענען מקבל זיין, און דורך דעם ווערט נתגלה דער אור וואָס איז בערך הנבראים, און דער גילוי פּועל'ט אויף זיי, זיי זאָלן געבן כבוד צום אויבערשטן.

און דאָס איז אויך דער ענין פון כסא כפשוטו — אויף אַ כסא זיצט מען, וידוע דישיבה הוא ענין השפלה. בשעת מען שטייט איז מען העכער און ישיבה איז אַ השפלה. וזהו ענין כסא הכבוד, וואָס דער אויבערשטער איז זיך מצמצם ומשפיל צו נבראים.

אויף דעם זיינען אויך מורה די אותיות כסא אין כסא הכבוד — כס אל"ף, דער אל"ף — אור אין סוף ברוך הוא אלופו של עולם, איז זיך מתכסה אין דעם כס און דורך דעם ווערט ער נתגלה צו נבראים.

וזהו ענין כסא הכבוד — דער פאַרבונד פון דעם אויבערשטן מיט נבראים, ראשית התגלות אור אין סוף ברוך הוא בנבראים. (כידוע דכסא הכבוד הוא בבריאה, עולם הכסא).

ג. דער גילוי פון כסא הכבוד רופט אַרויס ביי נבראים צוויי פאַר־שידענע תנועות, רצוא און שוב.

רצוא: וויבאַלד נבראים הערן אָן הפלאת אלקות — די רייכקייט פון ג-טלעכקייט — וואָס זיי קענען ניט פאַרנעמען אין זייערע כלים, ניט אין שכל און ניט אין הרגש הלב, רופט עס ביי זיי אַרויס אַ רצוא וכליון, וואָס זיי גייען אַרויס פון זייערע כלים והגבלות און ווילן נכלל ווערן אין אלקות.

— די מדריגה וואָס איז העכער לגמרי פון כסא הכבוד, איז ניט שייך אַז זי זאָל אַרויסרופן אַ כלות הנפש. וואָרום וויבאַלד אַז עס איז באין ערוך לגמרי איז ניט שייך צו הערן אפילו קיין הפלאה אין דעם. אָבער די מדריגה פון כסא הכבוד איז שייך

---

5) זע תניא פי"ט. במדבר רבה פי"ד, יב.

6) אור תורה פון אָנפאַנג. זע אויך תורה אור לרבנו הזקן, פון אָנפאַנג.

מען זאָל הערן, על כל פנים, די הפלאה פון דעם —

שוב: וויסנדיק דעם רצון וכוונה פון דעם אויבערשטן שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים, וואָס דערפאַר האָט ער זיך מעלים געווען דורכן כסא הכבוד, אויף אַראָפּ־קומען אין נבראים, רופט עס אַרויס אַ תנועה פון שוב, מען זאָל שטיין אין אַ קבלת עול און מקיים זיין תורה ומצות דאָ למטה.

ד. די צוויי תנועות רצוא און שוב זיינען אויך די צוויי ענינים פון מטבע און אש.

רצוא איז דער ענין פון אש, שטבעו לעלות למעלה — רצוא וכליון לעלות למעלה. שוב איז דער ענין פון מטבע, שחריף לצאת — ביי אַלעמען גייט עס און ביי אַלעמען איז דאָס גלייך.

וואָרום דער חילוק פון רצוא מיט שוב איז:

רצוא איז מצד דעם הרגש הנברא. ער איז מרגיש די הפלאה פון אלקות ווי דאָס איז העכער און מופלא פון זיינע כחות, רופט דאָס אַרויס ביי אים אַ כלות הנפש. במילא זיינען פאַראַן אין דעם חילוקי מדריגות. וואָרום דער רצון וכליון איז תלוי לפי גודל ההבנה וההרגש בהעילוי וההפלאה דאלקות לגבי זיינע רצון, שכל ומדות.

מה שאין כן די עבודה פון שוב איז ניט מצד אַפּשאַצן דעם ריחוק והפלאת אלקות לגבי זיינע הגבלות, נאָר מצד קבלת עול מלכות שמים, וואָס ער וויל אויספירן דעם אויבערשטנס רצון, ובמילא איז דאָס ביי אַלעמען גלייך.

נאָך אַ טעם אויף דעם וואָס „מטבע" איז מורה אויף „שוב": מטבע איז מלשון טבע.

די צוויי פירושים אין מטבע זיי־נען פאַרבונדן. וואָרום דאָס וואָס מטבע איז חריף לצאת, און האָט אַ באַשטימטן ווערט איז דאָס ניט תלוי אין הרגש פון יעדן מענטשן וואָס נוצט עס, נאָר דאָס איז אַ „טבע" און רעזולטאַט פון די תכונות חומר המטבע וכיו"ב, וואָס דערפאַר איז דאָס בשווה פאַר אַ רבוי מענטשן וואָס זיינען פאַרשידן צווישן זיך בכל שאר עניניהם — און דאָס איז דער ענין פון „שוב" וקבלת עול — השוואה בכל אחד ואחד און קומט פון הכרה אַז דער אויבערשטער וויל כביכול דירה בתחתונים אין וועלט, אין גשם און לבושי הטבע.

ה. דער תכלית איז, עס זאָל זיין „מטבע של אש", דער חיבור פון מטבע מיט אש צוזאַמען.

בטבע בני אדם, בשעת מען טוט אַן ענין מצד ההרגש האָט מען אין דעם אַ חיות און אַ התלהבות (וואָס דאָס איז אַ טעם נוסף אויף דעם וואָס רצוא נקרא בשם אש, מצד דעם חיות והתלהבות וואָס אין אש), אָבער בשעת מען טוט אַן ענין מצד קבלת עול, האָט מען אין דעם ניט קיין קאָך און קיין חיות [7].

עס דאַרף אָבער זיין „מטבע של אש", ביידע זאַכן צוזאַמען, עס זאָל זיין מטבע, קבלת עול, און פונ־דעסטוועגן זאָל מען האָבן אין דעם אַ התלהבות און אַ קאָך. דער קאָך זאָל זיין ניט אין ענינים וואָס ער וויל, נאָר אין ענינים פון קבלת עול מלכות שמים.

ו. ווי אַזוי פועל'ט מען עס זאָלן זיין ביידע הפכים צוזאַמען? איז בכח הנברא קען דאָס טאַקע ניט זיין, נאָר

7) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 426 ואילך.

דאס קומט מצד התגלות האלקות בנבראים, וואס ער איז דאך נושא הפכים.

און דאס מיינט מטבע של אש מתחת כסא הכבוד: פון וואנען קומט די „מטבע של אש" — מתחת כסא הכבוד, שהוא ראשית התגלות אלקות בנבראים כנ"ל.

בפרטיות בנשמות ישראל, איז כסא הכבוד די עצם הנשמה וואס חצובה מתחת כסא הכבוד, וואס אין איר איז דער ניצוץ קטן שבבורא[8]. ומצד אים איז דא די עבודה פון מטבע של אש.

ז. לויט דעם וועט מען שוין פארשטיין, וואס דער הראה לו הקדוש ברוך הוא מטבע של אש מתחת כסא הכבוד איז געווען אן ענטפער אויף משה רבינו'ס וואונדער ווי קען זיין כופר נפשו.

ווארום דער ענין החטאים והפגמים, אפילו חטא העגל, רירן אן מער ניט ווי אין גילויים, אבער די עצם הנשמה איז דאך אלע מאל גאנץ, וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו יתברך[9], איז דורך דער עבודה פון „מטבע של אש", חיבור רצוא ושוב, וואס קומט מתחת כסא הכבוד, עצם הנשמה, פועל'ט זי אויך אין די גילויים, אז עס ווערט כפרה מלשון קינוח, דאס נעמט אראפ אלע פגמים און נאך מער, ביז אז ער ווערט רצוי כמו קודם החטא[10].

ח. מיט דער אויבנדערמאנטער דערקלערונג אין דעם ענין מחצית השקל, וועט מען פארשטיין פארשידענע פרטי דינים וואס זיינען געווען במחצית השקל:

א) דער דין ביי מחצית השקל איז, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט. אין פלוג, וויבאלד ער איז אן עשיר, פארוואס טאקע לא ירבה? נאך מערער איז ניט פארשטאנדיק, וויבאלד אז פון דעם מחצית השקל האט מען געקויפט קרבנות צבור, און דער דין ביי קרבנות איז עשיר שהביא מנחת עני לא יצא[11], היינט פארוואס — העשיר לא ירבה?

אבער לויט ווי מען האט דערקל'ערט איז פארשטאנדיק: דער חילוק פון עשיר מיט עני איז נאר אין כחות הגלויים, אבער מצד העכער פון כחות הגלויים ועל אחת כמה וכמה מצד העצם איז דאך כולן מתאימות ואב אחד לכולנה וכו'[12], איז בשעת מען דארף האבן אן עבודה שמצד העצם, זיינען אלע גלייך.

ב) מחצית השקל האט מען געדארפט געבן כסף דוקא און ניט קיין שוה כסף[13] — ווייל אן עבודה שמצד עצם הנשמה וואס אין דעם איז ניטא קיין חילוקים, דארף זיין פון כסף דוקא, מטבע שחריף לצאת, ביי אלעמען גלייך.

ג) פון מחצית השקל האט מען געקויפט קרבנות צבור און ניט קיין קרבנות יחיד[14]. ביי קרבנות יחיד איז דא התחלקות, און אן עשיר אז ער ברענגט א מנחת עני איז לא יצא. קרבנות ציבור איז אן ענין מצד הת־

8) עץ חיים שער דרושי אבי"ע פ"א, הובא בלקוטי תורה פ' ראה ד"ה ושמתי כדכד (השני) פ"ב.
9) תניא פכ"ד.
10) אגרת התשובה פ"ב.
11) נגעים ביים ענדע.
12) תניא פל"ב.
13) בכורות מט, ב.
14) זע אויך אויבן עמוד 164.

אחדות וכללות ישראל, וואָס אַלע אידן צוזאַמען זיינען אַ קומה שלימה.

ד) פון מחצית השקל האָט מען געמאַכט אדני המשכן דוקא און ניט קיין יריעות וקרשים. יריעות וקרשים זיינען געווען איש כפי נדבת לבו — ווייל יריעות וקרשים שייכים לכחות הגלויים שיש בהם התחלקות, משא״כ אדני המשכן, דער יסוד המשכן, איז אין עבודת ה׳ דער ענין פון קבלת עול[15].

ט. נאָכן חורבן בית המקדש איז מחצית השקל איבערגעטראָגן געוואָרן אין צדקה[16]. מיר געפינען אַז צדקה גיט מען אין דערפרי קודם התפלה, כמאמר רז״ל[17] יהיב פרוטה לעני והדר מצלי.

די שייכות פון תפלה וצדקה איז: א) תפלות כנגד תמידין תקנום[18] און תמידים זיינען קרבנות צבור. ב) תפלה איז דער יסוד העבודה פון כל היום (וואָרום דאָס איז דאָך דער אָנפאַנג פון דער גאַנצער עבודת היום), און דאָס פאַרנעמט דעם גאַנצן מענטשן עד מיצוי הנפש, כלשון הספרי. במילא איז מובן די שייכות פון צדקה, וואָס דאָס נעמט כל נפשו החיונית כו׳ חיי נפשו כו׳[19], צו תפלה.

י. אַזוי ווי אין מחצית השקל איז דער חיבור פון מטבע און אש, אַזוי איז אויך אין צדקה.

צדקה מיינט אַז ער גיט אַוועק זיין געלט צום אָרעמאַן. דאָס קריגן די געלט איז געגליכן צו אש, וואָרום אויף די געלט האָט ער דאָך געהאָרעוועט אָדער, על כל פנים, ער האָט פאַר די געלט געקענט קויפן חיי נפשו, במילא איז ער דאָך פאַרקאָכט אין דעם מיט אַ התלהבות וחיות[20].

און ער גיט עס אַוועק לעני דלית לי׳ מגרמי׳ כלום, ד. ה. אַז ער האָט ניט קיין סיבה און טעם[21] צוליב וואָס ער גיט (וואָרום אויב ער גיט מצד אַ טעם, איז דאָס ניט קיין ענין פון נתינת צדקה לעני בטהרתה, און יענער איז שוין אויך ניט קיין עני דלית לי׳ מגרמי׳ כלום, ער האָט דאָך עפּעס אַן ענין וואָס מצד דעם קומט אים מען זאָל אים געבן), מער ניט ווי מצד קבלת עול בלבד.

איז דאָס אַן ענין פון מטבע של אש. ער נעמט זיך „אש", זיין חיות, און מאַכט פון אים אַ מטבע, קבלת עול.

נאָך מערער, אַז דער קבלת עול גופא איז מיט אַ חיות והרגש, וואָרום עס דאַרף דאָך זיין דער מפייסו, דער הרגש. נאָר דער הרגש איז ניט מצד אַן ענין וואָס יענעם קומט, נאָר מצד קבלת עול.

און דאָס איז וואָס צדקה הייסט מטבע של אש, מצד צוויי טעמים: א) ער גיט אַוועק זיין חיות אויף קבלת עול. ב) דער קבלת עול גופא איז מיט אַ חיות.

און וויבאַלד אַז דער חיבור פון די צוויי הפכים קומט מצד קבלת עול ועצם הנפש כנ״ל, ווערט עס כופר נפשו, וחטאך בצדקה פרוק[22].

15) זע אויך אויבן עמוד 165־166.

16) זע שע״ת לשולחן ערוך אורח חיים סימן תרצ״ד.

17) בבא בתרא י, א.

18) ברכות כו, ב.

19) זע תניא פל״ז.

20) זע יומא פה, ב.

21) זע אויך לקו״ש ח״ב ע׳ 396 ואילך.

22) זע אגרת התשובה פ״ג ועוד. להעיר ג״כ ממכילתא משפטים (כא, ל).

עס ווערט אַ כפרה על כל החטאים, וגם חטא העגל וואָס איז דוגמת חטא עץ הדעת[23]) און האָט גורם געווען סילוק השכינה[24]), און דורך צדקה איז מען מכפר כל החטאים ביז אַז יתרצה לו לראות פני המלך, אחזה פניך, השראת השכינה כמ״ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל.

(משיחת ש״פ שקלים, תשי״ז)

יא. אין היינטיקער הפטרה ווערט דערציילט וועגן אלי׳ הנביא וואָס ער האָט געטאָן בשעת עס איז געווען אַן עת צרה — וועלכע איז געקומען, ווי יעדער עת צרה, מצד טשטוש הדיעות ובלבול המוחות. אלי׳ הנביא האָט צונויפגעקליבן אַלע נביאי הבעל מיט אַלע אידן, און געזאָגט זיי, עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים.

לכאורה, פאַרוואָס האָט ער ביי זיי געמאָנט עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, ער האָט געדאַרפט מאָנען עד מתי אתם עובדים לבעל, שוין צייט איר זאָלט אויפהערן דינען דעם בעל און אָנהויבן זאָגן הוי׳ הוא האלקים.

וועט מען עס פאַרשטיין דורך דער־קלערן פריער דעם חילוק צווישן עבודה זרה און פוסחים על שתי הסעיפים.

יב. באמת איז דאָך ניט פאַר־שטאַנדיק ווי קומט עס אַז אַ איד זאָל זיין אַן עובד עבודה זרה? אידן זיינען דאָך מאמינים בני מאמינים און זיינען ניט שייך צו כפירה חס־ושלום כלל.

וועט מען עס פאַרשטיין לויט ווי דער רמב״ם[25]) זאָגט אַז די התחלה פון עבודה זרה איז געקומען מצד דעם וואָס די השפעה שמלמעלה גייט דורך די כוכבים ומזלות, דערפאַר האָבן זיי זיך משתחוה געווען און אָפּגעגעבן כבוד צו די כוכבים ומזלות, בכדי די כוכבים ומזלות זאָלן זיי משפיע זיין השפעות.

דער אמת איז, אַז כאָטש אַז די השפעה גייט דורך די כוכבים ומזלות, דאַרף מען זיי ניט געבן קיין כבוד, ווייל זיי זיינען מער ניט ווי כגרזן ביד החוצב.

און ווי עס ווערט דערקלערט אין חסידות[26]) דער חילוק פון אב ואם, שנצטוינו לחלוק להם כבוד, ביז כוכ־בים ומזלות, אַז ניט נאָר שלא נצטוינו לחלוק להם כבוד, נאָר אדרבה, עס איז נאָך אַן עבירה — ווײַלע אב ואם זיינען בעלי בחירה, מה שאין כן כוכבים ומזלות זיינען כגרזן ביד החוצב.

און בשעת מען גיט כבוד און מען בוקט זיך· צו כוכבים ומזלות, איז דאָס עבודה זרה, וואָס איז פון די האַרבסטע עבירות, ווי עס שטייט אין גמרא[27]), חמורה עבודה זרה שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה.

נמצא אַז די סיבה וואָס זיי האָבן געדינט עבודה זרה איז געווען בכדי צו האָבן, לויט זייער פאַלשן באַגריף, פון זיי השפעות גשמיות, ד. ה. צו־ליב זייערע אייגענע פניות.

23) זהר חלק א נב, ב.

24) בראשית רבה יט, ז — לענין חטא עץ הדעת, ובמילא מובן גם לענין חטא העגל.

25) הלכות עכו״ם פ״א ה״א.

26) זע ד״ה מים רבים תשי״ז (סה״מ מלוקט ח״א ע׳ נד ואילך). זע אויך ספר המצות להצ״צ מצות מילה.

27) נדרים כה, א.

און דאָס איז די סיבה וואָס אויך אידן וואָס זיינען מאמינים בני מא־מינים זאָלן קענען איבערפאַלן רחמנא לצלן אין חטא ע״ז — ווייל דאָס איז ניט וואָס זיי דינען די ע״ז מיט אַן אמת חס ושלום, דאָס איז מער ניט ווי צוליב פניות.

(דאָס וואָס אַ איד דינט דעם אויבערשטן איז דאָס ניט נאָר בכדי ער זאָל אים משפיע זיין זיינע באַ־דערפענישן, נאָר ווייל ער איז אי־בערגעגעבן צו אים מיט אַן אמת ובלב שלם, שלא על מנת לקבל פרס, מה שאין כן אַן עובד עבודה זרה, להבדיל, איז דאָס נאָר צוליב די השפעות וועלכע זי איז משפיע).

און דאָס איז אויך דער טעם וואָס זיי האָבן געדינט צום בעל, כמ״ש[28] ומן אז חדלנו גו׳ חסרנו כל.

יג. הגם דער כללות ענין פון ע״ז איז צוליב די השפעות וועלכע מען איז מקבל דורך איר, איז אָבער אין דעם גופא פאַראַן צוויי אופנים: ע״ז און פוסח על שתי הסעיפים.

עבודה זרה מיינט, אַז ער מיינט טאַקע באמת אַז די ע״ז גיט אים השפעה, איז כאָטש ס׳איז טאַקע צו־ליב אַ פני׳, פונדעסטוועגן איז דאָך אָבער די פני׳ ביי אים מיט אַן אמת, ער האַלט טאַקע אַז דורך דעם וואָס ער וועט דינען די כוכבים ומזלות וועלן זיי אים געבן השפעה.

מה שאין כן פוסח על שתי הסעי־פים, איז דאָך בספק, און עס זיי־נען דאָ אַזעלכע וואָס זיי זיינען תמיד בספק, ומזמן לזמן כאַפּט ער זיך אַז די ע״ז איז אין בה ממש. נאָך אַן אופן פון פוסח — ענין השיתוף: ער גלויבט אין דעם אויבערשטן און אויך אין דער עבודה זרה להבדיל.

וואָס דער אמת איז דאָך, אַז אַפילו דינען עבודה זרה בשיתוף אָדער משום ספק — אפילו אויב מער ניט ווי בדבור אָליין צי במעשה אַליין אָן קיין שום אמונה בלב כלל, איז אויך אַן עבירה גדולה ביותר, ביז אַז אויך אויף דעם איז זיך אַ איד מוסר נפש, כדאיתא בתניא[29]).

יד. לויט דעם וועט מען פאַרשטיין אַז אין פילע פרטים איז דער ענין פון פוסח על שתי הסעיפים ערגער פון עבודה זרה.

הגם אַז בכללות איז עבודה זרה ערגער, וואָרום ער איז שטענדיק פאַרדאָרבן, ער איז אַ כופר רחמנא לצלן, — אָבער בנוגע צו תשובה, איז הפוסח על שתי הסעיפים ערגער, וואָרום ס׳איז שווערער אַז דער פוסח על שתי הסעיפים זאָל טאָן תשובה שלימה אמיתית.

אין דעם זיינען פאַראַן צוויי פרטים:

א) דער וואָס האָט געגלויבט אין דער עבודה זרה, איז בשעת ער כאַפּט זיך אַז הוי׳ הוא האלקים און ביז היינט האָט ער געהאַט אַ ביטערן טעות, פילט ער דאַן דעם גרויסן חטא וואָס ער האָט געטאָן, ובמילא טוט ער תשובה ווי עס באַדאַרף זיין, און דאַן איז ושב ורפא לו.

דאַקעגן דער פוסח על שתי הסעי־פים, וויבאַלד ער גלויבט דאָך אויך אין דעם אויבערשטן, איז אַפילו שפּע־טער, פילט ער ניט אויף אַזוי פיל דעם גודל החטא, ער טראַכט ביי זיך: וואָס האָב איך געטאָן אַזאַ חטא?

---

28) ירמי׳ מד, יח.

29) פי״ט.

איך בין דאָך מלכתחילה געווען בספק אפילו בחיצוניות, ובאמת בין איך דאָך ווי אַלע אידן אַלע מאָל געווען אַ מאמין וכו׳ וכו׳. במילא האָט ער ניט קיין חרטה מיט אַן אמת ואין תשובתו שלימה [30].

ב) דער וואָס גלויבט אין עבודה זרה ניט בשיתוף איז ער מקולקל בתכלית ר״ל, ער האָט אַ טעות און מיינט אַז הבעל הוא — חס ושלום — האלקים. עס קען אָבער זיין אַז כאָטש ער איז אָפּגעריסן פון אלקים אמת, אָבער דער כללות ענין הרוחניות איז אים נוגע. דאַקעגן הפוסח על שתי הסעיפים בשיתוף, ווייזט דאָך אויף אַזאַ פאַרדאַרבנקייט, אַז ניט נאָר וואָס ער וויל ניט האָבן אַ שייכות צו אלקים אמת, נאָר ער האָט ניט קיין שייכות צו כללות ענין הרוחניות, וראיה על זה, אַז וויסנדיק דעם אמת אַז הוי׳ הוא האלקים, איז ביי אים רעכט צו פאַרבייטן — חס ושלום — דעם אויבערשטן צוליב גשמיות, פאַר־בייטן מקור מים חיים אויף לחצוב בארות נשברים [31].

אַן עובד עבודה זרה, אויב רוח־ניות רירט אים אָן, איז בשעת ער כאַפּט זיך זיין טעות, וועט ער תשובה טאָן. דאַקעגן הפוסח כו׳, וויבאַלד אים איז ניט נוגע דער ענין הרוחניות, אים איז נוגע נאָר זיינע גשמיות, איז אַפילו קומענדיק צום אמת אַז גשמיות הענגט אָפּ נאָר פון אויי־בערשטן, וועט ער אויך ניט תשובה טאָן צום אויבערשטן באמת — נאָר צוליב די גשמיות.

טו. דאָס אַלץ איז נאָר בנוגע צו זיך. עס איז אָבער פאַראַן נאָך אַן ענין מיט וואָס פוסח על שתי הסעי־פים איז ערגער פון עבודה זרה, און דאָס איז: בנוגע צו יענעם.

דער וואָס דינט עבודה זרה ר״ל וועט זיך קיין איד פון אים ניט אָפּלערנען. וויסנדיק אַז ער איז אַ כופר, האָט מיט אים קיינער ניט קיין געשעפטן. דאַקעגן דער פוסח על שתי הסעיפים, וויבאַלד ער איז דאָך אַ מאמין אויך, איז ער בכלל מחטיא את הרבים, והמחטיא את הרבים קשה מכולם.

טז. די גמרא [32]) זאָגט אַז דעם יצר הרע פון עבודה זרה האָט מען מבטל געווען זיין כוח, אָבער דער ענין פון פוסח על שתי הסעיפים איז אויך היינט שטאַרקער פון יצר הרע דעבודה זרה, צי אין דקות דדקות, צי אין דקות אָדער נאָך מערער.

עס זיינען פאַראַן אַזעלכע וואָס צו־ליב גשמיות׳דיקע פניות, פרנסה, כבוד המדומה און מה יאמרו הבריות, זיי־נען זיי מוותר לפי שעה אויף כמה וכמה ענינים פון תורה ומצות. אויף די פאַר טעג צי די פאַר וואָכן שטעלט ער אָוועק דעם שולחן ערוך צוזאַמען מיטן אויבערשטן כביכול אויפן פאָ־ליצע — שעלוו — בכדי מען זאָל ניט זאָגן אויף אים אַז ער איז אַ בטלן, אַז ער פאַרשטייט ניט די היינ־טיקע צייט, ובפרט אַז דאָ אין אַמע־ריקע דאַרף מען פאַרבויגן אויף די אַלטע זאַכן, מען דאַרף זיך פירן אַ ביסל לויטן רוח הזמן כו׳.

און צוליב דעם, מען זאָל ניט

30) וועגן דעם זע אויך רבנו יונה ריש ברכות. אורח חיים סימן תר״ג. קונטרס ומעין מאמר יד, פ״ב.

31) ירמי׳ ב, יג.

32) יומא סט, ב. ובחידושי אגדות שם.

זאָגן אויף אים אַז ער איז אַ בטלן, בכדי ער זאָל האָבן כבוד המדומה, אָדער נאָך געלט (וואָס באמת גייט אַוועק די געלט אויף דאָקטוירים וכו׳, וואָרום וויבאַלד אַז די געלט קומט ניט לויט דעם אויבערשטנס רצון — גייט עס אַוועק אויף ענינים בלתי רצויים, וואָרום עס פעלט דער יברכך גו׳ וישמרך מן המזיקים) איז ביי אים רעכט צו פאַרקויפן, לפי שעה על כל פנים, דעם אויבערשטן כביכול מיט זיין אייגענע נשמה.

דאַרף מען וויסן אַז אין פילע פרטים איז דאָס נאָך ערגער פון עבודה זרה, מצד די פריער־דערמאָנ־טע טעמים:

א) עס איז שווערער צו טאָן תשובה מיט אַן אמת, וואָרום ער פילט ניט אַזוי שטאַרק דעם חטא. ער וועט זיך איינריידן אַז זיין חטא איז ניט אַזוי גרויס, וואָרום בכלל איז ער דאָך אַן ערלעכער איד, איז מה רעש אַז אויף אַ קליינער ווילע האָט ער פאַרבויגן אַן ענין צוליב פרנסה א. א. וו.

ב) ער איז אַ פאַרדאַרבענער. ער קען פאַרבייטן גייסטיקע ענינים וואָס זיי זיינען ענינים נצחיים, אויף ענינים גשמיים וואָס זיי זיינען מער ניט ווי לפי שעה. ער פאַרקויפט עולם־הבא הנצחי צוליב געלט און כבוד.

ג) ער איז מחטיא את הרבים. בשעת ער וועט אַרויסגיין חס ושלום מיט אַן עפענטלעכער כפירה, וועט מען אים אַרויסוואַרפן פון די ד׳ אמות, אָבער בשעת ער פאַרוויקלט די ענינים פון היפך התורה און זאָגט אַז לפי שעה מאַכט ניט אויס און ברענגט נאָך אַ „ראי׳״ פון אַ פסוק אָדער אַ מאמר רז״ל, איז ער מחטיא את הרבים.

יז. אויף דעם איז די הוראה פון דער הפטרה אַז די עיקר מאָנונג איז „עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים״, דאָס איז נאָך ערגער פון עבודה זרה.

און אַזוי ווי עס איז געווען דע־מאָלט אַז אַלע אידן האָבן תשובה געטאָן און געזאָגט הוי׳ הוא האלקים, הוי׳ הוא האלקים, צוויי מאָל, נאָך מער ווי בשעת מתן תורה וואָס עס שטייט אנכי הוי׳ אלקיך איין מאָל [33], ווי עס ווערט דערקלערט אין פיל ערטער אַז דורך תשובה קומט מען צו העכער פון דעם מצב קודם החטא, כפלים לתושי׳;

און ניט נאָר צוויי מאָל אַזוי פיל אין כמות, נאָר נאָך מערער, אַז דער צווייטער מאָל איז אַ העכערע מדריגה באין ערוך פון דעם ערשטן מאָל —

אַזוי אויך איצטער: די אַלע וואָס זיינען פוסחים על שתי הסעיפים דאַרפן תשובה טאָן, און בכפלים לתושי׳.

ישראל זיינען דאָך ערבים זה בזה [34], אידן זיינען אויסגעמישט איי־נער מיטן אַנדערן, איז דעם אור וואָס זיי וועלן באַקומען דורך זייער תשובה, וועט ער נמשך ווערן אויך אין די אידן וועלכע זיי האָבן, רחמנא לצלן, מחטיא געווען.

און דער אויבערשטער וועט געבן עס זאָל זיין בחסד וברחמים, און די

33) זע לקוטי תורה דברים סה, ג. ספר המצות להצמח צדק מצות וידוי ותשובה פ״ב. ובכ״מ.

34) סנהדרין כז, ב. שבועות לט, א.

מחטיאים צוזאַמען מיט די וואָס זיי האָבן פאַרשלעפּט זאָלן תשובה טאָן בכפלים לתושי׳, און זאָגן אַלע צו־זאַמען הוי׳ הוא האלקים, הוי׳ הוא האלקים.

(משיחת שבת פרשת תשא, תשי״ז)

פרשת ויקהל

א. דער אָנהויב פון הײַנטיקער סדרה איז: ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדב־רים אשר צוה ה׳ לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהי׳ לכם קדש שבת שבתון וגו׳.

זיינען אין דעם פאַראַן פיל דיוקים און קשיות, וואָס עטלעכע פון זיי פרעגן אויך די מפרשי התורה:

א) וואָס איז דער ענין פון ויקהל משה, דער געוויינלעכער לשון אין תורה איז דאָך ויאמר משה, ווי עס שטייט אין די מערסטע ערטער און אויך אין דער פרשה אין עטלעכע פסוקים ווייטער ביי דעם ציווי פון תרומת המשכן?

ב) ער זאָגט, אלה הדברים אשר צוה הוי׳ לעשות אותם, און ער דער־קלערט ניט וואָס זיינען די דברים? רוב מפרשי התורה לערנען אַז דאָס גייט אויף ציווי תרומת המשכן, אָבער דאָס איז דאָך שווער, וואָרום ווייטער ביי תרומת המשכן זאָגט ער נאָך אַמאָל ויאמר גו׳, מוז מען דאָך זאָגן אַז די אמירה גייט אויף אַן ענין, וואָס איז פאַר דעם צוויטן ויאמר, אויף דעם וואָס ער זאָגט באַלד נאָך דעם — ששת ימים גו׳, איז דאָך אָבער ניט פאַרשטאַנדיק: אויף שמירת שבת זיינען זיי דאָך שוין אָנגעזאָגט געוואָרן אין די עשרת הדברות.

ג) פאַרוואָס זאָגט ער שבת שבתון, צוויי מאָל דעם ענין פון שבת?

ד) רש״י זאָגט (און אַזוי שטייט אויך אין גמרא, מדרש [1] און זהר) אַז ויקהל משה איז געווען אויף מאָרגן נאָך יום כיפור, בשעת משה רבינו איז אַראָפּגעקומען פון הר סיני.

פון דעם איז פאַרשטאַנדיק אַז דער ויקהל משה גו׳ האָט אַ שייכות צו יום כיפור וואָס זיין ענין איז — כפּורים, וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו משה׳ן, „סלחתי כדבריך״, וואָס דאָס איז די כפרה אויפן חטא העגל. דאַרף מען פאַרשטיין וואָס איז די שייכות צווישן זיי?

ב. ווען מען עס פאַרשטיין דער־מאָנענדיק פריער די דברי רז״ל [2] וועגן דעם דיוק פון לשון תעשה (תי״ו צרוי׳, עיי״ן קמוצה) און ניט תעשה (מיט אַ פּת״ח). דער חילוק איז: תעשה (מיט אַ פּת״ח) מיינט, עשי׳ בהתעסקות — טאָן מיט אַ פאַרנומענקייט. תעשה (מיט אַ ציר״י) מיינט עשי׳ בדרך ממילא — אַז

1) מכילתא יתרו פרשה ב. זהר ח״ב קצה, א.

2) זע במפרשי התורה על הכתוב.